

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
 Egész évre . . . . . 6 ft.
 Fél évre . . . . . 3 ft.
 Negyed évre . . . . . 1 ft 50 kr.
 Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyílt-tér minden sor 20 kr.

ÓRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortvay-féle ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentelen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csegey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén” nyomdája.

A „Komárom-megyei Közlöny”-nek.

Sohasem volt szokásunk, hogy lapunk szükségessége, érdemei, vagy hibái felől vitába bocsátkozzunk. Megadtuk programunkat, az „Órálló” a nyilvánosság organuma, aki megismerte, bírálja meg úgy, ahogy erre méltónak találja. Éppen ez volt az oka annak, hogy nem szólunk soha akkor, midőn a protest. egyház sajtójában, az elismerés mellett itt-ott kisebbítő hangra találtunk; nem akkor, midőn egyes, a felekezetieskedéstől éppen nem távol álló, vagy éppen a politikai s vallási reakció érdekeit szolgáló fővárosi lapok azt kiáltották reánk, hogy a felekezetieség tüzet szórjuk. Eszünkbe jutott az az eset, midőn a budapesti sokadalomban a tolvaj az általa megkárosított üldözőjére kiabálta, hogy lopott s ő maga a zavarban ép bőrrel menekült.

A „Komárom-megyei Közlöny” f. évi febr. 20-án megjelent 8. számában „Farsangi Hangulatok” c. alatt egy állítólagos szabadelvű katólikustól névtelenül megjelent cikke sem reflektálnánk, ha igazságtalanul szenvedélyes és tiszteletlenül sértegető hangon nem volna tartva Pap Gábor dunántúli ev. ref. püspök ural, s az ottani ev. ref. egyház buzgó főgondnokával, Konkoly-Thege Béla ural szemben s ha úgy nem volna megírva, hogy sem lapunk programját, sem működését nem ismeri, csak rágalmaz, gyanusít és kisebbít, azon elvnel fogva: „Calumniare audacter, semper aliquid haeret.”

Nem szorult ugyan sem Pap Gábor, sem Konkoly Thege ur a mi védelmünkre azokkal az állítólagos szabadelvű katólikusokkal szemben; megteszik ezt ők maguk s meg is tette Pap Gábor ur a „Komárom-megyei Közlöny” f. évi 9. számában megjelent „Válasz” című cikkében, sőt megvédte még lapunkat is minden gyanusítás ellen úgy, hogy ez apológia minden sorát mi is bizvást s hálás köszönettel irhatjuk alá.

De az ő személyük iránti tiszteletből kötelesek vagyunk mégis kijelenteni azt, hogy a gyűjtésre őket e lapok szerkesztősége kérte föl, mint a szabadelvűség és protestantizmus buzgó harcosait. A protestáns hiveknél pedig azért gyűjtöttek, mert lapunk a tiszta szabadelvűség mellett a valódi és titkos ultramontánok által naponkint támadott protestantizmus védelmét is irván zászlajára, *előleges bizalmat csak protestánsoktól várhattunk akkor*, midőn a ma szokásos reklámhajhászatot — s mutatványpéldányok heteken át ingyen való osztogatását mellözve, előzetes aláírások utján akartuk azt biztosítani, hogy lapunk hetenként kétszer, egy kisebb vidéki városban megjelenő lapból budapesti napilappá fejlődjék. Hazánk más felekezetű, szabadelvű lakosainál, legyenek azok akár katólikusok, akár görögkeletiek, akár zsidók szintén pártfogást kerestünk volna s fogunk keresni, mert lelkünk legszentebb meggyőződése, hogy Magyarországot egy politikai s társadalmi irány tarthatja fön, mint magyar nemzeti államot: a

demokratikus szabadság s ennek a kivi vására minden jó magyarnak felekezeti s nyelvi különbség nélkül kezét kel fognia. *De ezt csak akkor akartuk tenni, midőn az „Órálló” napilappá alakult s egész működése, iránya, szelleme s terjedelme jogot adott arra, hogy méltán hivatkozhasunk azok bizalmára is, kik eddigi, szerényebb körű mőködésünket nem ismerhették.*

Hogy pedig a „K. K.” állítólagos szabadelvű katólikusa úgy támadta az „Órálló”-t, hogy azt nem ismerte, talán színét sem látta s így teljesen jogosulatlanul, igazságtalanul s alaptalan gyanusításokkal, ezt nem lesz nehéz bebizonyítani.

Az „Órálló” alantirott szerkesztője még 1890-ben, tehát akkor, midőn alig sejthette valaki, hogy az elkeresztelési vita hova fejlődik, tehát igazi jelentőségével igen kevesen voltak tisztában, a következőket írta a „Sárospataki Lapok” azon évi 49. számában „Az elkeresztelési vita valódi jellege, jelentősége és tanulságai” c. alatt:

„A modern állameszme harcolta e harcot (az elkeresztelést) hol leeresztett, hol nyitott sisakrostélylyal, harcolta a katólicizmus soha nem tanuló, soha nem feledő ultramontán irányzata ellen s mind a két tábor hatalmas útegei vonultak ki egymás ellen; a felvilágosodott, az igazi katólicizmus tördelte ott azokat a bilincseket, melyet az ujkori jezsuitisztikus pápai uralom rakosgat a vatikáni zsinat óta az élő emberi lelkiismeretre.”

És ugyanott tovább:

„Most győzött tehát a protestantizmus, de győzelme, bár minket felekezeti szempontból is érdekel és megörvendeztet, különösen

AZ „ÓRÁLLÓ” TÁRCÁJA.

Március 15*.)

Lappangva kél a vád — honnan jó, ki tudja?
 Szellőből vihar lesz, csavargós az utja,
 Lehat a kis házig;
 De lenn a kis házban zajától nem félnek,
 Magasban hidegebb lehe van a szélnek,
 Fent a nagyur fázik.

Tán hogy itt maraszsa a dermesztő telet?
 Talán, hogy ne legyen soha már kikelet,
 Azért bűg haragja?
 Talán hogy, mint a vén, tanuljunk feledni,
 A lassu bágyadt szív ne tudjon szeretni,
 Talán azt akarja? . . .

*) Szavaltta az eperjesi ág. ev. Collegium ifjúságának március 15-én tartott ünnepélyén Liptai Lajos hittanhalgató.

De zúghatsz, hideg szél! — a mi egünk tiszta,
 Aminek jönni kell, nem tartja azt vissza
 A világon semmi.
 Mikor a föld méhe melegét árasztja,
 Mikor a nap csókja a bimbót fakasztja,
 Tavasznak kell lenni!

Hát a te szivedben, hazám itjusága,
 Ne hajtson-e lombot a remény zöld ága
 Kikelet nyíltával?
 Ki mer itt inteni gyáva tespedésre,
 Mikor egy szent emlék öröm-ünneplése
 Zeng a hazán által!?

Mienk ez a haza! és ha mi szeretjük,
 Nagyjaink példáját ha bátran követjük,
 Ki kárhoztat minket?
 Nem magyar az, aki szent hevünkért gáncsol,
 Aki az ifjakkal feledést tanácsol
 S hü szívünkért int meg.

Vesd el a hamis tant, azt a megalázót,
 Föl, magasra azt a háromszínű zászlót,
 Jertek szövetkezni!
 Jertek e nagy napon tavasz reményével,
 Március Idusán szebb jövő hitével
 Jertek emlékezni!

Március Idusa: tavasz fakadása,
 A magyar szabadság hajnalhasadása,
 Ujjá születésünk.
 Nemzetté a magyart e nap keresztelte,
 Nagy harca fiait nemzetté nevelte,
 Ez lett örökségünk.

Szabadságért e föld magyar vértől ázott,
 Levert az óriás, de meg nem alázott,
 Mienk a dicsőség.
 Az eszmét hőseink sirja el nem zárta,
 Az a mi lelkünknek fényes ideálja,
 Vértanu-örökség.

Branyiszko, Isaszeg, Nagysarló vitézi!
 A ti szellemetek az egekből nézi
 A fiak küzdelmét.
 Nem bűg az ágyu már, nem peng, suhog a kard,
 De még a régi tűz heviti a magyart,
 Feszíti az elmét.

Hisz ma is e hősök szent jogáért égünk . . .
 Ragyogj fel a multból, régi dicsőségünk
 Vérbe borult napja! . . .
 Fényedet lehet-e nekünk] megtagadni?
 Ki tudná becsülni azt a fiut, aki
 Anyját megtagadja?

azért fontos, mert oly eszmék diadalának fényét veti előre . . . . . melyek éppúgy érdekei s ügyei a felvilágosult katolicizmusnak, mint általában a modern s első sorban a magyar társadalom minden szabad rétegének . . . . . Utolsó tanulságul azt vonhatjuk le (t. i. az 1890-iki elkeresztelési parlamenti vitából), hogy a protestantizmussal érdekezzenek osztályoknak közelebbi, szervezett szövetségre kell lépni velünk. Mondtam, hogy a szabadelvű katolikusokra feltétlenül számíthatunk (még akkor nem is sejtettem, hogy e törekvésekért majd a „K. K.“ „szabadelvű katolikusai“ fog alaposan bemártani); itt tehát a felvilágosodott zsidóság és szabadkőművesség fegyvertársaságát értem . . . . . a katolikus és ultramontán álláspont sohasem vált ketté oly tisztán, mint most; a liberálizmus napja tisztábban ragyog, mint 20 év óta bármikor; . . . a társadalom szabad és egységes fejlődésének akadályai el fognak távolíttatni . . . .

Ezeket írta e lapok szerkesztője 1890-ben s bár érte egyes protestáns férfiak részéről heves támadás érte, hű maradt ez eszmékhez azóta is mindenkor. Az „Óralló“ is azért alapította 1894. év elején s tartotta fenn eddig, nemcsak nem várva semmi anyagi jutalmat munkásságaért, hanem köztudomásulag erejét felülhaladó anyagi áldozatokhozva — és viselve az ellenézetek gyanúsításait, rágalmaikat s támadásait: hogy ez eszméknek hűen szolgálhasson.

Az „Óralló“ 1893. végén kibocsátott előfizetési felhívásában, midőn azt mondtuk, hogy a nemzetközi ultramontanizmus ellen a szabadelvű demokratizmusnak és a protestantizmusnak szövetkezniök kell, s ígértük, hogy e kettő szövetkezését minden vallási elfogultságtól s szűkkeblű felekezetieskedéstől menten munkáljuk, egyuttal a következőket is mondtuk:

„Meg akarjuk oltalmazni a protestantizmust a klérkális hatalomvágy tulkapásai ellen, mert a protestáns szellem szülte a modern felvilágosultságot és demokratikus, szabadelvű társadalmat s annak ma is egyik leghatalmasabb támaszát képezi. De épen ezért küzdelmünkben számítunk minden, hazáját s a szabadságot őszintén szerető ember közvetlen, vagy közvetett támogatására, *odaértve a felvilágosodott katolikusokat, a zsidó polgártársakat, kiknek a protestánsok, a haza és nemzet szeretetét remélve tőlök, kész örömmel nyújtnak testvéri jobbot s más honát és a modern civilizációt szerető felekezetiüket; odaértve a politikai s társadalmi szabadelvűség minden barátját, minden szövetkezését, — óhajtjuk különösen azok támogatását, kik a Világegyetem nagy Építő-*

Nép, melynek multja nincs, jövőt se remélhet,
Uttalan vadonban, hogyha nincs vezéred,
Eltévedsz az éjben.
S az a nép, a melynek nincsen ideálja,
Aki Messiását hő vágygyal nem várja,
Nem méltó, hogy éljen.

Óh neked, hazám, volt — volt egy Messiásod!
Sorsa Golgotáján siratta bukásod
A dicső harc után.
Itt pihen immár a haza szent földjében . . .
Oda nézz sirjára, édes magyar népem,
Március Idusán! . . .

És te, ki megáldod a nyugvó hamvakat,
Halld meg óh nagy Isten a dalt, mely most
S imádsággá válik! . . . [fakad,
Nem mondom én azt ki . . . Milljókat sejtelmivel
Egy kimondhatatlan sóhajtság viszi fel
Trónod számolyáig.

Óh csak te fogadd el a sóhajto vágyat! . . .
Fakasza lombossá a bimbózó ágat
Kikelet sugára . . .
Mi egykor fellángolt a dicsők álmában,
Egy szebb kor hajnalán érd meg valóságban,
Magyarok hazája!

Csegey Gusztáv.

mestere nevében építik az emberszeretetet, a türelem és felvilágosultság, szóval a valódi humanizmus szent épületét.

S ebben az irányban, ezen eszmék önzetlen szolgálatában munkálkodunk azóta mindig s talán diesekedés nélkül mondhatjuk el, hogy volt némi csekély részünk abban, hogy a magyar protestáns közönség nagy többsége oly lelkesedéssel sorakozott az egyházpolitikai reformok zászlaja alá, hogy e tekintetben egységes protestáns közvélemény formálódott. Az egyházpolitikai reformoknak s az ezek zászlaját vivő Wekerle kormányának — épp ezekért a reformokért — hatalmasabb barátja igen, de lelkesebb nem volt, mint az „Óralló.“

Legutóbb pedig, Lapunk f. évi 19. számában Az „Óralló“ és a kiegyezés cím alatt a következőket írtuk:

„Midőn lapunkat megindítottuk, tisztán és világosan tüztük ki programját: a magyar nemzeti államot, a felvilágosodást és lelkiismereti szabadságon alapuló művelődést írtuk zászlónkra s mivel szent meggyőződésünk szerint a magyar protestantizmus belső természeténél fogva a legszorosabb összhangban áll e nagy eszmékkel, s mert e protestantizmust államéletben, sajtóban sok mellőztetés, titkos és nyílt ellenfelei részéről sok méltatlan támadás érte s mert a magyar protestantizmus gyöngítése, vagy aláásása nemcsak a magyar alkotmány sérelme, 300 éves fejlődés negációja, de egyenes veszedelme a magyar nemzeti állam eszméjének is: ígértük s erőnk és tehetségünk szerint foganatosítottuk is a magyar protestantizmus jogos érdekeinek védelmét.

Lapunk eddigi működése tanu arra, hogy ezt minden felekezeti elfogultságtól menten tettük; kerestük és keressük az összekötő kapcsokat első sorban azok között, kik egymást legkönnyebben megérthetik: a magyar érzelmi protestánsok között. S míg az ág. evangélikus és ev. ref. vallásfelekezetek közt, mert tulajdonképpeni dogmatikai ellentétek nincsenek, s az egyházalkotmány elvei is ugyanazonosak, az unió lehetőségét is hirdetjük és valljuk: addig az unitáriusokkal szemben, kiket mélyreható dogmatikai ellentét választ el az előbbi két nagyobb protestáns felekezettől, legalább a testvéri jó viszonyt hangoztattuk.

És az általános emberi s közelebről a magyar nemzeti testvériség magaslatára emelkedve, baj- és fegyvertársainknak tekintettük mindazokat, bármily vallásuak legyenek s bármily nemzetiséghez tartozzanak, kik velünk ugyanazon elvi alapon állanak, s ez elvi alap: *hő szeretete a magyar államnak és nemzetnek; hű és rendületlen követése mindannak, amit a polgári és politikai szabadság, az erkölcs alapelvein nyugvó tudományos haladás és felvilágosodás követel.*

Ellenben küzdelem minden ellen, ami ellensége a magyar nemzetnek, a szabadságnak és haladásnak. Küzdelem tehát a magyar államot veszélyeztető nemzetiségi törekvések ellen, bárhonnan jöjjenek, de különösen akkor, ha a protestantizmus autonómiáját használják föl köpönyegül és szégyenére válnak e felekezetnek.

Ime, ez az „Óralló“ iránya, ily értelemben működött s működik.

Ezért utasítjuk vissza azt, hogy a „K. K.“ „szabadelvű katolikusai“ minket Molnár Jánossal és a néppárttal egy kategóriába sorozzon; ezért utasítjuk vissza azt, amit a sárospataki szent kútról mesél; ezért utasítjuk vissza Pap Gábor püspök s Kongoly Thege Béla komáromi ev. ref. főgondnok ellen szórt inszINUÁCIÓIT.

Az illető vagy nem ismeri az „Óralló“ s ez a valószínű, mert irányát s céljait teljesen félreérti s református lapnak titulál akkor, midőn mi az egyetemes magyar protestantizmus és az egyetemes magyar liberálizmus és nemzeti eszme érdekében harcolunk, — s

ha nem ismer, támadása már ennél fogva alaptalan. Vagy ismer s akkor szándékosan ír rólunk valótlan dolgokat, és akkor nem szabadelvű katolikus, hanem ultramontán. Azonban ez utóbbit nincs jogunk róla feltételezni. Mi meggyőződésből írunk s mint becsületesen gondolkodó emberek, ezt, az ellenkező bebizonyításáig, még ellenfeleinkről is felteszszük.

Dr. Bartha Béla.

Válasz*)

Tekintetes Szerkesztő Ur!

A „Komárommegyei Közlöny“ f. é. 8-ik számában „Farsangi hangulat“ cím alatt megjelent cikkben oly vád emeltetik a komáromi ev. reform. egyház vezetősége: a püspök és egyházi főgondnok ellen, mely vádat hallgatással mellőznöm nem lehet.

A vád abban kulminál, hogy én megirigyeltem Molnár János dicsőségét, melyet az a néppárt és „Magyar Állam“ körül szerzett s hasznos mozgalmat indítottam meg a szabadelvűség végleges kiirtására: a főgondnokkal együttesen felkötöttük a verbungos sarkantyut, híveket gyűjtve egy református és ugyancsak Budapesten alapítandó „Óralló“ című napilapra s házról házra járva, csakis a református urakat keressük föl, s azok aláírásával akarunk szabadelvű lapot alapítani, s ezzel mélyen megsértjük mindazokat kik a szabadelvű eszmék diadaláért sikra szálltak, áldoztak és azért jutalmat nem várnak és nem vártak, mert amit tettek, azt tenni igaz meggyőződésükből folyó kötelességüknek tartották.

A cikkiró, ki névtelenül és így álarc alatt támad, azért gyanúsít a szabadelvűség végleges kiirtására irányzott törekvéssel, mert a Bartha Béla által megindítandó „Óralló“ című politikai s szabadelvű napilapra aláírásokat gyűjtöttem s e célból csakis a református urakat kerestem meg.

Mint hogy az „Óralló“ protestáns szellemben szerkesztett (tehát nem református vagy kálvinista), de szabadelvű politikai napilap legyen, s a protestantizmus e lapnak megindítása s az ezáltal követendő igazi szabadelvű irány által akarja documentálni s az országot is meggyőzni afelől, hogy mint keletkezése óta folytonosan, ugy most is a szabadságért, a magyar államnak jól felfogott érdekeiért, a magyar állam függetlenségéért, minden külhatalomnak és így Rómának beavatkozása ellen is megóvásaért küzdők táborában áll s minthogy a szerkesztő által arra lettem fölkerve, hogy ismerőseim körében gyűjtsek egy évig pártolást biztosító aláírásokat: igen természetes, hogy csakis ismerőseim körében gyűjtöttem, de a gyűjtés alkalmával nemcsak reformátusok, hanem más felekezethez s más valláshoz tartozók számára is nyitva állt és áll ma is az aláírási ív, mert a valóban szabadelvű katolikusoknak nincs okuk félni oly szabadelvű politikai napilaptól, mely protestáns szellemben lesz ugyan szerkesztve, de nem helyezkedik — mint azt a „Magyar Állam“ teszi — kizárólagos felekezeti álláspontra, hanem igenis protestál azok ellen, kik

1. a felekezeti békét megzavarják s a magyarral szemben álló idegen nemzetiségek által támadott magyarságot felekezetek szerint szét tépve akarják megerőtleníteni s kitenni a teljes leveretés veszélyének;

2. protestál azok ellen, kik az ultramontanizmus lobogója, a clerico-feudalizmus vezérléte alatt akarnak felekezeti törekvésű politikai néppártot alakítani, hogy azt harcba vigyék a modern magyar állam s a szabadság és felvilágosodás igaz hívei és barátai ellen;

3. protestál azok ellen, kik a középkor azon sötét századaiba akarják visszaterelni az emberiséget s magyar nemzetet, amely századokban nem az igazság és felvilágosodás napja, hanem azon máglyák világozottak, melyeken a legnagyobb szellemek, az emberi előhala-

*) Az ügy érdekében illendőnek s szükségesnek látjuk Pap Gábor urnak a „K. K.“ f. évi 8. számában ellene, a komáromi ev. ref. főgondnok ellen s ellentünk intézett támadásra adott méltósággal és igazsággal teljes feleletét közölni.

dás és szabadság leglelkesebb bajnokainak porhüvelyét égették meg, hamvasztották el:

4. protestál azok ellen, kik az idegen nemzetiségeket engedmények, újabb előnyök ígértetésével akarják pártjukba édesgetni a magyarság azon részének, ha nem is kiirtására, de teljes elnyomására, a közéletnek minden teréről leszorítására, amely része a magyarságnak nem a néppártot szervező klerikálisok és feudálisok tetszése szerint imádja azt az egy igaz Istent, aki mindnyájunknak Istene, aki örök szeretet s nem azt nézi, hogy ki és minő szertartások szerint, hanem azt, hogy minő érzésekkel imádja őt, akinek imádására vonatkozik maga a keresztyénség isteni alapítója ezt tanította: Eljön az óra, mikor sem nem a Sion-, sem nem a Garizim-hegyén imádják az Istent, hanem az igaz imádók imádják őt mindenütt lélekben és igazságban;

5. protestál azok ellen, kik nagy latifundiumok birtokosai s a helyett, hogy követnék Magyarország emelkedett lelkü, fennkölt gondolkodásu, az inséggel küzdő szegény nép sorsának javítását nemcsak ajakán, hanem szívében és lelkében is hordozó vallás- és közoktatásügyi miniszterének, dr. Wlassics Gyula ó excellenciájának szép példáját, aki a kincstári birtokokat apró részletekre osztva, olesó áron adja bérbe a munkás, de szegény népnek: demagógiai ígéretekkel oly gyúanyagokat szórnak szét, amelyekből keletkező láng romboló hatását épen a nagy latifundiumok birtokosai érezhetik meg, s amely romboló erő veszélyeztetheti a magyar állam existenciáját is.

Az »Óráló« a fönnjelölt irányzat ellen protestál, a felekezetek s a társadalom különböző osztályai közötti békének lesz apostola, a tévutra vezetett protestánsokat — mert, hogy ilyenek is vannak, azt a legközelebb lezajlott képviselőválasztási küzdelmek igazolták — vezető vissza a helyes irányba, az igaz szabadelvűségnek, a felekezeti békének a felvilágosodás napja által dicsfénytel körülragyogott lobogója alá s fölleskíti arra, hogy a magyar állam (de nem a Budapesten megjelenő ily című lap), ennek és a magyarságnak jól fel-fogott érdekei védelmére sorakozzanak, s a magyar nemzeti állam érdekeinek rendeljék alá még felekezeti érdekeiket is, amint hogy felekezeti érdekeiket alá is rendelte az állam érdekeinek a protestantizmus a részben már lefolyt, részben még folyamatban levő egyházpolitikai kérdések küzdelmeiben is.

Hogy az »Óráló« ezt az irányt követendő, az világosan kitűnik aláírási felhívásának a lap irányát jelző következő részleteiből:

»Célunk nem a felekezeti gyűlölség felszítása; hanem annak legyőzése; a felvilágosodás s lelkiismereti szabadság barátait — bármely felekezethez tartozzanak is azok — nem szétválasztani, hanem egyesíteni akarjuk, s míg a lap minden izét a magyar haza és nemzet, a protestantizmus, a szabadság és felvilágosultság iránti szeretet hatja át addig másrészt — épen erkölcsi komolysága — érdekében törekedik arra, hogy megbízható, sensatióhajászat nélkül érdekes és vonzó legyen«.

Ily lapot botránkozás nélkül olvashatnak azon r. kath. testvéreink is, kik szeretik egyházukat, vallásukat, igaz hivi annak, de mint valódi szabadelvűek, az ultramontán törekvésekkel szemben állanak.

Az »Óráló« nem a katholicizmussal, hanem az ultramontán törekvésekkel szemben indul meg.

Aki e lapra aláírókat gyűjt, az nem a szabadelvűség végleges kiirtására indít mozgalmat, hanem a szabadelvűség diadalrajuttatásáért küzd önzetlenül, jutalmat senkitől nem várva, a nem érdemlett támadtatás által vissza nem riasztva, rendíthetetlen igaz meggyőződését követve.

A felelősség a gyűjtésért kizárólag az enyém, ki a szerkesztőség által lettem gyűjtésre fölkérve s a felelősséget nem csak át nem ruházom egyházunk főgondnokára, hanem át sem engedem, mert ő nem volt gyűjtő, csak fölkérésre szives volt azon hivatalban elfoglalt ismerőseimnek hivatalos helyiségét megmutatni, akiket az aláírásra fölkérni óhajtottam.

Különben szabadelvűségem nem a cikkirő itéletén mérlegeltetik. Egész életem nyitott könyv. Nyugodtan tekinthetek vissza 68 éves és így már végéhez közelgő életpályámra. Kora ifjúságomban a szabadságért küzdöttem. Mint férfit a szószékéről a felebaráti szeretetet, a fe-

lekezetek közötti békét hirdetem. Mint képviselő az 1875/8. ülésszakokban, mint főrendiházi tag, a főrendiházban a felekezeti eszmék fölüllemelkedve küzdöttem a szabad eszmék diadaláért, a gondolat és lélekismeret szabadságáért, minden vallásnak és így a keresztyénség bölcsőjéül szolgált mózesi vallásnak is egyenjogúságáért. Életem végéhez közeledve sem fogom megtagadni azon nagy eszméket, amelyek eddig lelkesítettek és lelkesítenek jelenleg is.

Tett-e cikkirő eddig valamit a szabadeszmék diadaláért, azt — minthogy névtelenül támad — nem tudhatom? Tesz-e majd jövőben? az bizonytalan. De egy kétségtelenül bizonyos és ez az, hogy farsangi cikkével nem használt, de igen is árthatott a szabadság ügyének.

Pap Gábor,
ref. püspök.

EGYHÁZI ÉLET.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése Kolozsvárt, e hó 16. d. e. nyílt meg. Bánffy br. miniszterelnök helyett Bethlen Gábor gróf volt a világi elnök, ki beszéde folyamán felemlítette, hogy a vallási fanatizmust sok helyen durva kezekkel próbálják föl-korbácsolni. Hiszi, hogy Erdélyben ilyesmi nem fog előfordulni. (Zajos helyeslés.)

Szász Domokos püspök jelentését nagy beszéddel vezette be; br. Bánffy Dezsőről, a miniszterelnök főgondnokáról, majd gr. Bethlen Gáborról emlékezett meg, így végezvén beszédét:

Az elnöki széklet helyette oly férfit foglalta el, ki szintén anyaszentegyházunk bizodalma-nak választottja s kit szerencsés vagyok a ft. közgyűlés nevében tisztelettel üdvözölni. E teremben e pillanatban politikai pártáryalatoknak helye nincs. Mindnyájan magyar kálvinista hazafiaknak érezzük s valljuk magunkat s e felemelő tudatban szívünk összedobban és egyet éreze vallásos érzelmeink által, mondjuk ezt: Éljen a király! Éljen báró Bánffy Dezső! Éljen gróf Bethlen Gábor! (A közgyűlés percekig éljenzett.)

Az egyházpolitikáról szintén megemlékezik a jelentés, vázolva azokat a feladatokat, melyek az új helyzet folytán a protest. egyházra várnak.

A magyar prot. irodalmi társaság igazgató választmánya a f. évi április hó 4-én d. u. 5 órakor Budapesten, az ev. ref. főgimnázium (Lónyay-u.) könyvtár-termében gyűlést tart, melyre az igazgató-választmány tagjait ezennel tisztelettel meghívja.

Tárgy: Jelentések. Indítványok.
Budapest, 1895. márc. 12.

A z e l n ö k s é g.

Fejes István f. zempléni ev. ref. esperes ünnepélyes beiktatása, mint a »Zemplén« legutóbbi számából Dókus Gyula egyházközségi főgondnok meghívójából olvassuk, e hó 22. d. e. 8 órakor leend.

IRODALOM, MŰVÉSZET

A »Protestáns Szemle« f. évi 3. füzeté következő tartalommal jelent meg: I. *Értekezések és Tanulmányok*: 1. A magyar protestáns egyházak vagyoni viszonyai az 1790/91. XXVI. t. c.-ig Pokoli József. 2. A héber szellem bölcséleti iránya. Józsa Zsigmond. 3. Az énekes-könyv reformja zenészet szempontról. Farkas Lajos. 4. A jövő vallása s annak próféta. Szilávik Mátyás. — II. *Irodalmi Szemle*. a) Hazai irodalom. b) Külföldi irodalom.

A »Keresztény Magvető«. (Szerkesztik és kiadják: Péterfi Dénes és Kovács János Kolozsvárt.) Január-február. 1. füz. következő tartalommal jelent meg: Vallás és művészet. Péterfi Dénes. A bihari remete vallásos gondolatai. Deák Ferenc. Az Isten lelkét meg ne oltatók. — Egyh. beszéd. Dézsi Mihály. A hit virágai. — Imák a nők számára (IX—XI.) Rédigier Géza. Unitárius történetírás és Kálvinorthodoxia. (Folytatás) Kanyaró Ferenc. Jegyzetek a bágyoni unitárius eklézsia múltjából és jelenéből. Fodor András. Párisi levél. Charrnaud D. Gyöngyöndatok. Irodalmi értesítő. Különlék. Aranykönyv.

UJDONSÁGOK.

Kérelem lapunk t. megrendelőihez.

A kiadóhivatal a nagy számú hátralékosokat levelezőlapon szólította föl a fizetésre. Kérjük, sziveskedjenek e felszólításnak mielőbb eleget tenni, hogy a postai megbízás költségét s kellemetlenségét elkerüljük. A lapot csak akkor tarthatjuk fönn, ha a megrendelők pártfogása nem névleges. Azoknak a megrendelőknél, kik többszöri felszólításunk dacára szeptember óta (6¹/₂ hó) semmit nem fizettek, a kiadóhivatal postai megbízást küld, kérve s remélve azok beváltását. Együttal bizalommal kérjük olvasóinkat, **hogy az új negyedév elejéig (április 1-éig), amennyiben előfizetésük lejár, sziveskedjenek az előfizetést, vagy kötelező jelentkezést jó előre megújítani s ebben a napilappá alakulás terve gátul ne szolgáljon.** Kérjük együttal lapunk terjesztését is. Feleslegesnek tartjuk a mai viszonyok közt bizonyítgatni, hogy ily lapra szükség van. Az ultramontánizmus, a politikai s társadalmi retrográd irány naponkinti fejlődése, az alszabadelvűek s a klerikális sajtó támadásai eléggé ékesen szólnak emellett. De ily, teljesen önerejére s az eszme hatalmára támaszkodó vállalat csak úgy állhat fen s úgy fejlődhetik, ha képes megtörni azok közönyét, kikért küzdeni hivatva van. Ellenkező esetben a léteért folytatott küzdelemben kellene elvernie. S őszintén meg kell vallanunk, hogy a közönség pártfogása sem kitűzött céljainkkal, sem áldozatainkkal nem áll arányban. Eddig a lelkesedés és kötelességtudás tartott meg helyünkön. A közönség lelkesedésétől, s ha szabad ezt mondanunk, kötelességtudásától függ, hogy ott továbbra is megmaradhassunk s a zászló, melyet eddig fennen lobogtattunk, ki ne essék kezünkéből. Az új negyedév közöledte a legjobb alkalom arra, hogy eddigi hiveink megmaradjanak zászlóink alatt és ujak sorakozzanak alá.

Március 15-én. Magyarország politikai újjászületésének hagyományos napját a nemzeti kegyelet országszerte magasztos emlék-ünnepélyek színhelyévé tette. A dolog természeténél fogva első sorban a *sárospataki főiskola* ünnepéről emlékezünk meg, mely márc. 15-én, d. u. 3 órától folyt le az ősi kollégium puritán egyszerűségű imatermében, melynek egyedüli ékessége Kossuth örökzöld fenyőlombokkal diszitett arcképe s az igaz hazafi lelkesedés volt. Maga az ünnepély rendkívül sikerült. Demeter Bertalan főiskolai szenior alkalmi beszéde, Bajusz Andor, Papp Ferenc joghallgatók szavalata, a főiskolai zenekar előadása, — mind osztályosai voltak a közönség méltó elismerésének. Igen szép volt Janka Károly hittanhallgató pályakoszoruzott alkalmi ódája; a főiskolai énekkar »Talpra magyar« »Szálljon lelkem« és »Indul« c. darabok precíz előadásával frenetikus tapsokat aratott s szaporította saját és Pásztor Sámuel zenetanárnak, fáradhatlan vezérének babérait. A lélekemelő ünnepélyt este a városház termében rendkívül látogatott s pompás hangulatu táncmultság követte.

Debrecenben az ünnepélyek sorozatát a főiskolai oratoriumban reggel 9 órakor tartott ünnepély kezdte meg, melyet a tanárikar a tanuló ifjúsággal együtt rendezett. Az oratorium egészen megtelt hallgatósággal, melynek sorában ott voltak Kiss Áron püspök, és Simonffy Imre polgármester is. Megjelentek harci zászlóikkal az egyenruhás 48-as honvédek is dr. Hegedűs Pál és Sebess György vezetése alatt. Az ünnepélyt a főiskolai kántus által énekelt Hymnusz nyitotta meg; ezt követte Csiky Lajos főiskolai lelkésznek szép alkalmi imája, — majd dr. Gulyás István emelkedett szellemű emlékbeszéde, melynek ugy előadása, mint tartalma lebilincselve tartotta a hallgatóság figyelmét. Az éljenzéssel fogadott emlékbeszéd után Ablonczy Pál 4. th. szavalta el Jánossy Zoltánnak alkalmi költeményét, végül az egész közönség, felállva együtt énekelte el a »Szózatot«. A főiskola tágas udvarán d. u. 3 órakor a magyar irodalmi önképző társulat rendezett ünnepélyt. Több ezer főre menő közönség gyűlt itt össze, mely lelkesen osztozott az ifjúság ünnepében. A főiskola emeleti folyosóit nagyobbára női közönség lepte el. Felvonultak zászlóik alatt a különféle egyletek s a tüzoltóegylet zenekarának Rákóczy-indulója mellett helyezkedtek el az udvaron. Az ünnepély kitűnően sikerült. Debrecennek összes többi tan-

intézetei (áll. reáliskola, keresk. iskola, ev. ref. és róm. kat. leányiskolák, róm. kat. gimnázium, stb.) is ünnepélyesen áldoztak a nagy nap emlékének.

Léva, 1895. márc. 15. Mint tudósítók írja, Léva város közönsége régi jó szokásához híven ma is nagy ünnep gyanánt ünnepelte március 15-ét. Délelőtt az összes felekezetek templomaiban isteni tiszteletre gyűlt össze a hazafias közönség. Délután hosszú menetben fátylas-zenevel vonult fel több ezerre menő polgárság a temetőben álló honvédelemkéhez, hol lelkesítő dalok, tartalmas beszéd és talpra esett szavallat buzdította a hallgatókat az ősök erényeinek követésére. Este a több mint száz teritékből álló társasvacsorát megelőzőleg Pogány Virgil járásbíró tartott nagyhatású felolvasást, melyet vacsora közben szebbnél szebb dikciók követtek. — Ezekon kívül az ország összes nagyobb városai s kisebb községei is, hol igaz magyar hazafiaság van, megülték a márc. 15-ét. — Érdekes és megszívlelni való dolog, amit Tóth Dániel, az a.-borsodi ev. ref. egyházmegye esperese, körlevélileg ajánlott egyházmegyéje papságának, hogy a protestánsok március 15-dikét tekintsék nemzeti ünnepnek s ezt ünnepeljék olyan gyanánt

Kossuth Ferenc tartotta a fővárosi egyetemi ifjuság Vigadóbeli márc. 15-iki emlék-ünnepélyén az ünnepi szónoklatot. A szép beszéd, mint a fővárosi lapok írják, oly rendkívüli hatást tett a hallgatóságra, hogy a közönség felállt, percekig éljenzett, a hölgyek letépték virágaikat s egész virágesővel árasztották el Kossuth Ferencet.

Drága hó. Az államvasutak összes vonalairól a hóakadályok teljesen el vannak távolítva, de mennyibe került ez a multság? A hótakarítás, mint Budapestről írják, január hóban négyezer, februárban pedig hatszáz ezer forintba került az egész vonalon. Az összes költség tehát egy millió forint.

Ünnepelt tanító. Gózon Imre, szentgyörgy-völgyi ref. tanítót a király — negyven esztendőes jeles tanítóskodása elismerésül — az arany érdemkeresztrel tüntette ki. Az érdemrendet, a napokban ünnepiesen adta át az őrségi ref. egyházmegye küldöttsége. Gózon Imrét Mezey János őri-szt.-péteri lelkész üdvözölte, s miután mellé tüzte az aranykeresztet, a gyülekezet nevében Antal Dénes ref. lelkész, a lakosság nevében pedig dr. Berger Ignác, róm. kat. plébános és országgyűlési képviselő mondott beszédet az elagott érdemes tanítóhoz, aki meghatottan köszönte meg a királyi kegyet s a közönség ragaszkodásának nyilvánítását.

A hódmező-vásárhelyi szociálista zendülés vádlottai ellen e hó 16. hozta meg a szegedi delegált bíróság az ítéletet, mely szerint a fővádlottat, Szántó Kovács Jánost, öt évi börtönre ítélték, törvényes osztály- és tulajdonjog elleni izgatás vétsége és hatóság elleni erőszak miatt. Azonkívül ötszáz forint pénzbüntetést és tíz évi hivatalvesztést is kapott. Büntetéséből tíz hónapot kitöltött már a vizsgálati fogságban, mert ezt beszámították. Kenéz Pált 3 évi, Borsos Sándort 2 évi, Zsarkó Ferencet 2 évi, Mérai Sándort, Béni Sándort, Nagy Jánost, Barinca Mihályt másfél évi, Lukács Máriát, Benkő Józsefet, Lugosi Józsefet, Arany Istvánt, Benyhe Istvánt, Szilágyi Jánost, Bodrogi Mihályt, Csatlós Józsefet, Gombos Gábort, Fehérvári Sándort, Tóth Istvánt, Ecseki Mihályt egy évi, ifjabb Kovács Bálintot, Körmendi Sándort, Szakács Ádámot 8 havi börtönre, Borsi Jánost egy hónapi, Báron Lajost 14 napi, Papp Sándort 8 napi fogházra ítélték, a többi vádlottat pedig fölmentették.

A nőemancipáció ellen foglalt hír szerint állása, a budapesti egyetemi tanácsa, midőn a kultuszminiszter által véleményadásra szolítottván föl, határozottan ellene nyilatkozott annak, hogy a nők a gyógyszerészi pályára léphessenek. Sajnáljuk az egyetemi tanácsnak ezt a korszerűtlen, ósdi határozatát. Nem azt óhajtjuk mi, hogy a politikai élet sorompói megnyiljanak a nők előtt, hanem azt, hogy kulturális és gazdasági tekintetben emancipáltassanak. Különösen sürgősnek tartjuk azt, hogy az orvosi és gyógyszerészi pályák megnyiljanak előttünk. S meg fognak nyilni előbb-utóbb. Az eszmék tovább élnek, mint a tudós csökönőség.

Szőlők rekonstrukciója. Magyarországot alig érte valaha nagyobb csapás, mint a szőlők

elpusztulása. — Nemcsak száz és száz millió értékű nemzeti vagyon ment tönkre, de koldussá lett a nemzet ezer meg ezer eddig független polgára, szőlőtermelője. A szőlők rekonstrukciójának feltételei anyagiak és erkölcsiek. Nem csak pénz, de akarat és tudás is kell az új szőlő kultúrához. Sőt a második két tulajdonság ha nem is teszi feleslegessé, de nagyban könnyíthet az első hiányán. Tanulni, olvasni kell a mai szőlőtermelőnek, ha boldogulni akar. Hazánk szőlő kultúrájának, a szakértelem emelésének elismerésre méltó eszköze a „Borászati Lapok”, mely 27 éves fennállása alatt ma olyanná fejlődött, hogy a borászati szakirodalom terén hazánkban csaknem egyedül áll. — A „Borászati Lapok”-at Engelbrecht Károly, országos borászati főfelügyelő szerkeszti, s Baross Károly adja ki. A tavaszi szőlőmunkák közeledtével különösen ajánljuk a „Borászati Lapok”-at, amelynek prospektusát mai számunkhoz csatoljuk, olvasóink figyelmébe. Nagy hasznára lehet minden szőlőtermelőnek. — Előfizetése egész évre 5 ft; fé lévre 2 ft 50 kr.; negyedévre 1 ft 25 kr. Kiadóhivatal Budapest (Köztelek.)

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

A függetlenségi párt ketté vált részének mindenike a március 15-ét használta föl arra, hogy eljárását igazolja, a másik fél magartását elítélje.

Ugron Gábor híveivel Szentésre vonult, mert tudvalévő, hogy Csongrádon és Szentesen Hegyi Antal és Sima Ferenc kitünően előkészítették a talajt számára. Ugron itt is azt hangoztatta, hogy a függetlenségi pártnak, mint ellenzéknek legfőbb feladata minden közös ügyes kormány megbuktatása. Nyíltan bevallja, hogy a párt-szervezés fölvetése által a hatalmat akarták elvonni a pártvezetőségtől (Justhtól és társaitól), mert csak kudarcot okoztak a pártnak mindenütt. Tiltakozik a felekezet szerinti pártalakítás ellen ott, hol őt éppen a felekezeti fanatizmus támogatja, őt, ki mióta fejlődési elméletével külön vált az anyapárttól, a kat. papságtól remélte főtámogatását, s e felekezet érdekében tör mindenütt egyoldalulag lándzsát.

Justh Gyulát Makóra hívták meg az ottani függetlenségi. A gyűlés lefolyásáról következő tudósítást olvasunk:

Az összes körök egy helyre gyűltek össze, hol Justh Gyula az itteni pártjának fölkérésére nyilatkozott és kijelentette, hogy ő a szakadást a párt ama határozatában találja, melylyel az egyházpolitikai javaslatokat nyílt kérdésnek hagyta és megengedte, hogy ama javaslatoknak el nem fogadói a pártkör tagjai maradhassanak. Igaz ugyan, hogy ez tulajdonképpen azt jelentette, hogy egyesek állásuknál vagy vallásos meggyőződésüknek fogva a javaslatok ellen szavazhatnak, de sokan úgy fogták fel, hogy a javaslatok ellen agitálhatnak. Ebből sajnos jelenségek következtek; megtörtént, hogy ő a Házban a párt megbízásából a javaslatok mellett felszólt, utána pedig a párt egy tagja hevesen megtámadta a javaslatokat; megtörtént, hogy a párt tagja Ugron Gábor, az erdélyi státusgyűlésen a szentesítés megtagadásáért feliratot javasolt a koronához. Ez így nagyon egészségtelen helyzet volt, de remélték, hogy az egyházpolitikai javaslatok törvényerőre emelkedése után szent lesz a béke. A válságot aktuálissá tette a párt-szervezés kérdése. Ő és társai elleneztek a Kapotsffy-féle indítványt, de rágalom az, hogy azért ellenezték és azért léptek ki, mert ez indítvány szerint a szervező bizottság a maga kebeléből választja elnökét és ez nem Justh, hanem Ugron lett volna előreláthatólag. Ez legfeljebb arra lett volna ok, hogy ő az elnökségről lemondjon, de a pártkörnek tagja maradt volna. Kiléptek ő és társai, mert a Kapotsffy-féle indítvány rendszerré tette volna azt, ami pedig csak egyes esetre mondatott ki, hogy a párthatározat ellen szavazó a párt tagja maradhat. Ezen nem segített az sem, hogy később módosították a benmaradtakat azt az indítványt, mert akkor is csak közjogi kérdésekre mondták ki a párthatározat kötelező erejét. Végül rágalomnak nyilvánította azt az inszinuációt, hogy ők a

kormány szövetségesei: azt hangosan megcáfolja multjuk és jelenük.

Justh beszéde után Csécsy N. Miklós pártelnök általános helyeslés között a párt teljes bizodalmit és ragaszkodását fejezte ki Justh Gyula és társai iránt.

A főrendiház elnöksége már napirendre tüzte a két egyházpolitikai javaslatot, még pedig arra a napra, mely a szerdán kezdődő költségvetési vitát követi. Előbb a vallás szabad gyakorlatáról szóló törvényjavaslatot és azután a zsidó vallás recepcióját fogják a főrendek tárgyalni. A felekezetenküliség a törvényből hír szerint kimarad s rendeleti uton fog szabályoztatni.

A földmivelésügyi miniszter a királynál. Festetich Andor gr. földmivelésügyi minisztert a király márc. 15-én délelőtt Bécsben hosszabb kihallgatáson fogadta. A miniszter, ki azon este már visszaérkezett Budapestre, mint félhivatalosan jelentik, ez alkalommal azokról a tágkörű intézkedésekről és tervekről is jelentést tett őfelségének, amelyeket a kormány a mezőgazdaság érdekében legközelebb iniálni és életbeléptetni szándékozik. E fontos kormány-rendszabályok egy részét rövid időn javaslat alakjában a képviselőháznak tudomására fogják hozni.

A néppárt Ung-vármegyében is mozog. A szervezkedés előmunkálatai ugyan még eddig csak kéz alatt folynak; de közelebb nyilvánosságra is jut a dolog. A szervezendő párt az egész vármegyére ki fog terjedni, s a legkisebb faluban is lesznek ügynökei. Tekintve, hogy Ung-vármegye lakosságának négyötöd része katolikus és görögkatolikus, választás esetén a néppárti hangadók a vármegyei 4 mandátumból háromra számítanak.

A „pax” és a néppárt. Tudvalévő, hogy Vaszary hercegprimás a pax jelszóval foglalta el székét s ezt variálta hosszú időn keresztül az ország valamennyi polit. napilapja s dicsőítették érte a nagyesszű, nagyjellemeű, galambszelidségű férfit; elrettentő például állították oda a komáromi ref. püspököt, kit kikiáltottak a felekezeti béke megbontójának, mert célozni bátorkodott arra, hogy az ultramontanizmus támadásai ellen védekezni is kellene. Vaszaryt legutóbb is úgy tüntették föl, mint a róm. kath. békepárt vezérét a püspöki karban, ki a néppárt üzemeit a leghatározottabban elítéli.

Történt azonban, hogy az arisztokraták néppártot alakítottak, s e pártnak, mely állítólag az összes keresztény felekezetek pártja, központi irodát állítottak Budapestben, s hogy a párt nem ultramontan-katolikus mivoltát annál jobban kitüntessék, élére állították a hírhedt komáromi elkeresztelő apátplébánost — Molnár Jánost, ki a szent agitáció céljából a »pax« érsekétől, a hercegprimástól, a néppárt ellenzójétől — egy évi szabadságot kapott. Komárom városa, mint kegyur, felírt ez ellen a primáshoz, kérve azt, hogy néppárti korteskedés céljából ne adjon szabadságot Molnár urnak, ellenkező esetben indítatva érezné magát a plébánosi fizetés megvonására.

Am a hercegprimás válaszában a sorok közt kijózanította az elbizakodott patronust, kinek kötelessége fizetni s azonkívül hallgatni. A plébános szabadságolása az illető püspök joga, a szabadságolás okait is ő bírálja meg, a plébánosi teendőket végzi a helyettes. A szabadságolás vissza nem vonódik, Molnár János pedig rendesen fizetődik, hogy agitálhasson a néppárt mellett s így állítólag a primás és a pax ellen is.

De tán még sem oly nagy barátja a primás a paxnak, s nem olyan ellensége a néppártnak? Tán kissé kettős is ez a játék? Persze Rómának és Rampollának hosszú keze van.

Új katolikus kör. Tisza-Várkonyban népes értekezletet tartottak, melyen kimondták, hogy kath. népkört alakítanak. Az értekezleten a Népkör céljait Vimmer Ferenc tisza-várkonyi plébános fejtegette. Az a lapszabályokat már fel is terjesztették a belügyminiszteriuhoz.

A pápa levelet irt Zichy Nándor grófnak, melyben teljes elismerését nyilvánítja neki eddigi működése iránt s azért, hogy a »Fejérmegyei Naplót« megalapította.